

Fortepiano o'qitishda ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish usullari

Farida Erkinbaevna Eraliyeva
BXU

Annotatsiya: Ushbu maqolada fortepiano o'qitish jarayoniga ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etish, zamonaviy musiqiy ta'lim metodlarini takomillashtirish, raqamli resurslardan samarali foydalanish, shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytirish, ijodiy fikrlashni rivojlantirish va o'quvchi musiqa ijrochiligini sifatli shakllantirish masalalari yoritilgan. Fortepiano darslarida interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, modulli o'qitish tizimi, kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion baholash mexanizmlari va ijodkorlikni rag'batlantiruvchi pedagogik amaliyotlar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada pedagog-ijrochining professional tayyorgarligini kuchaytirish, talabaning musiqiy idrok va texnik ko'nikmalarini rivojlantirish hamda musiqa o'qitish jarayonida motivatsiyani oshirishning samarali usullari ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: fortepiano, ilg'or pedagogik texnologiyalar, musiqiy ta'lim, interfaol metodlar, AKT, modulli o'qitish, kompetensiyaviy yondashuv, ijrochilik malakasi, kognitiv rivojlanish, musiqiy motivatsiya

Methods of using advanced pedagogical technologies in piano teaching

Farida Erkinbaevna Eraliyeva
BSU

Abstract: This article covers the issues of introducing advanced pedagogical technologies into the piano teaching process, improving modern music education methods, effectively using digital resources, strengthening a person-oriented approach, developing creative thinking and qualitatively forming student musical performance. Interactive methods, information and communication technologies, modular learning system, competency-based approach, innovative assessment mechanisms and pedagogical practices that stimulate creativity in piano lessons are considered. The article also scientifically and theoretically substantiates effective methods for strengthening the professional training of the teacher-performer, developing the student's musical perception and technical skills, and increasing motivation in the process of music teaching.

Keywords: piano, advanced pedagogical technologies, music education, interactive methods, ICT, modular teaching, competency-based approach, performance skills, cognitive development, musical motivation

Kirish. Musiqa ta'limi insonning estetik dunyoqarashini, ma'naviy dunyosini va ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishda beqiyos ahamiyatga ega. Ayniqsa, fortepiano o'qitish jarayoni o'quvchi yoki talabaning musiqiy madaniyatini oshirish, ijrochilik malakasini rivojlantirish va tovush madaniyatini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Mazkur jarayonning samaradorligi, avvalo, pedagogning zamonaviy texnologiyalarni o'z vaqtida joriy eta olish qobiliyatiga, metodik yondashuviga va pedagogik mahoratiga bog'liq.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar taraqqiyoti musiqiy ta'lim tizimida yangi imkoniyatlarni yaratdi. O'qituvchilar endilikda o'quv jarayonini faqat an'anaviy usullar bilan emas, balki interfaol platformalar, virtual musiqa dasturlari, mobil ilovalar, onlayn notalar tahlili va audio-vizual resurslar orqali boyitish imkoniyatiga egadirlar. Shuningdek, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, kompetensiyaviy ta'lim, loyihaviy metod va muammoli o'qitish kabi ilg'or pedagogik texnologiyalar musiqiy ta'limni yangi bosqichga ko'tarmoqda.

Ushbu maqolada fortepiano o'qitishda ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalalari ilmiy, nazariy va amaliy jihatdan yoritiladi, zamonaviy dars jarayoniga mos metodlar tahlil qilinadi va ularni samarali qo'llash bo'yicha uslubiy tavsiyalar beriladi.

1. Forteplano o'qitishning nazariy-metodik asoslari

Forteplano o'qitish jarayoni murakkab, bosqichma-bosqich davom etadigan tizim bo'lib, unda texnik, nazariy, ijodiy va badiiy elementlar uyg'unlashadi. Dars jarayonida quyidagi maqsadlar ko'zda tutiladi:

1. nota savodini o'rgatish;
2. ikki qo'l koordinatsiyasini rivojlantirish;
3. ritmni sezish va musiqiy eshituvni oshirish;
4. musiqiy fikrlashni kengaytirish;
5. ijrochilik texnikasini shakllantirish;
6. musiqaga emotsional munosabatni kuchaytirish.

An'anaviy forteplano ta'limi asosan repetitorlik - takrorlashga asoslangan bo'lib, unda o'qituvchi markaziy figura hisoblanadi. Ammo bugungi kunda musiqiy pedagogikaning rivojlanishi bu jarayonga talaba faolligini oshirish, mustaqil o'qishni rag'batlantirish va ijodiy yondashuvni kuchaytirishni talab etmoqda. Shu bois ilg'or pedagogik texnologiyalarni qo'llash ta'lim samaradorligini oshiradi.

2. Ilg'or pedagogik texnologiyalar tushunchasi va ularning musiqiy ta'limdagi o'rni

Ilg'or pedagogik texnologiyalar - bu o'quv jarayonini tizimli tashkil etish, o'qitishning sifat va samaradorligini oshirishga qaratilgan, ilmiy asoslangan metod va vositalar majmuasidir. Ular orasida quyidagilar fortepiano o'qitish jarayonida eng ko'p qo'llaniladi:

Interfaol metodlar ("Aqliy hujum", "Klaster", "Konseptual xarita", "Muammoli vaziyat");

AKT (audio, video, virtual pianino dasturlari, mobil ilovalar);

Modulli o'qitish;

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim;

Differensial va individual yondashuv;

Kompetensiyaviy ta'lim texnologiyalari;

Loyihaviy faoliyat;

Ijodiy topshiriqlar va improvizatsiya.

Ushbu texnologiyalar o'quvchini faollashtiradi, ularning mustaqil musiqiy fikrlash malakasini rivojlantiradi, darsning interaktivligini oshiradi va ijodiy jarayonni jonlantiradi.

3. Forteplano o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish

3.1. "Aqliy hujum" metodi

Forteplano dars boshida o'quvchilarning diqqatini jamlash, musiqiy asar haqidagi bilimlarini aktivlashtirish uchun qo'llanadi. Masalan, darsda o'rganiladigan pyesaning xarakteri, ritmik tuzilishi yoki kompozitori haqida savollar beriladi. Ushbu metod:

- musiqiy tafakkurni rivojlantiradi;
- talabalarning fikrlash faolligini oshiradi;
- ijodiy izlanishga undaydi.

3.2. "Konseptual xarita" metodi

Bu metod musiqiy asarni tahlil qilishda juda samarali. Asarning:

ritm, dinamika, shakl, intonatsiya, obrazlilik kabi elementlari grafik shaklda xarita ko'rinishida aks ettiriladi. Bu o'quvchi uchun nafaqat tahlilni yengillashtiradi, balki asarni yaxlit qabul qilishga yordam beradi.

3.3. Muammoli o'qitish

O'quvchining ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muammoli vaziyat yaratish juda samarali. Masalan:

"Nima uchun bu asar legato ijro etilishi kerak?"

"Nima uchun o'ng qo'l partiyasida aksent qo'llangan?"

Shu orqali o'quvchi faqat ijrochi emas, balki musiqiy tafakkur egasiga aylanadi.

4. Forteplano o'qitishda AKTdan foydalanish

4.1. Audio va video materiallar

O'quvchi mashhur pianistlar ijrosidagi asarlarni tinglash orqali:

musiqiy eshituvini, badiiy idrokini, ijro madaniyatini rivojlantiradi.

Video darslar esa texnik usullarni osonroq tushunishga yordam beradi.

4.2. Virtual pianino va mobil ilovalar

Bugungi kunda "Simply Piano", "Perfect Piano", "Synthesia" kabi dasturlar fortepiano o'qitishda qo'shimcha resurs sifatida qo'llanilmoqda. Ular:

notani o'qishni osonlashtiradi, ritmik ko'nikmani mustahkamlaydi, mustaqil mashqlarni samarali qiladi.

4.3. Onlayn notalar platformalari

Musiqiy asarlarning raqamli notalari bilan ishlash o'quvchining tahlil malakasini oshiradi. Shuningdek, musiqiy tovushni real vaqt rejimida vizuallashtiruvchi dasturlar ham juda foydali.

5. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari

Fortepiano o'qitishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv o'quvchining psixologik, emotsional, musiqiy va texnik imkoniyatlarini hisobga olib darsni individuallashtirishni nazarda tutadi. Ushbu metodning asosiy tamoyillari:

- har bir o'quvchining qobiliyatiga mos repertuar tanlash;
- shaxsiy rivojlanish yo'llarini belgilash;
- mustaqil ishlash tizimini yaratish;
- o'quvchining ichki motivatsiyasini kuchaytirish.

Fortepiano o'qitish jarayonida motivatsiya eng muhim o'rin tutadi. O'quvchining muvaffaqiyatga bo'lgan ishonchi oshsa, dars jarayoni yanada samarali kechadi.

6. Differensial va individual yondashuv

Har bir o'quvchining o'ziga xos:

motorika, eshituv darajasi, ritm sezgisi, texnik imkoniyatlari farq qiladi. Shu sababli bir xil metod hamma uchun bir xil natija bermaydi.

Differensial yondashuv orqali:

kuchli o'quvchilarga murakkab texnik mashqlar,
boshlovchilarga esa soddalashtirilgan topshiriqlar beriladi.

Bu jarayon o'quvchilar o'rtasida ijodiy raqobat muhitini yaratadi.

7. Kompetensiyaviy yondashuv asosida fortepiano o'qitish

Kompetensiyaviy yondashuv shaxsning amaliy bilim va ko'nikmalarini mustahkamlashga qaratilgan. Fortepiano o'qitish jarayonida quyidagi kompetensiyalar shakllantiriladi:

1. Texnik kompetensiya - finger texnikasi, artikulyatsiya, pedal qo'llash.
2. Musiqiy-ijodiy kompetensiya - interpretatsiya, improvizatsiya.
3. Analitik kompetensiya - musiqiy asarni tahlil qilish.
4. Kommunikativ kompetensiya - sahna madaniyati, ijrochi sifatida o'zini tutish.
5. AKT kompetensiyasi - musiqiy dasturlardan foydalanish.
8. Modulli o'qitish tizimi

Modulli o'qitish o'quvchilarga mavzularni bosqichma-bosqich o'zlashtirish imkonini beradi. Har bir modul:

maqsad, mazmun, amaliy mashqlar, nazorat va baholash bo'limlaridan iborat bo'lishi kerak.

Modullar talabalarning mustaqil ishlashini kuchaytiradi va dars strukturasi aniq bo'lishini ta'minlaydi.

9. Fortepiano o'qitishda ijodkorlik va improvizatsiyani rivojlantirish

Ijodkorlik musiqiy ta'limning eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Talabalar ijodiy topshiriqlar orqali:

- o'z musiqiy tilini rivojlantiradilar;
- improvizatsiya qilishni o'rganadilar;
- musiqa orqali fikrini ifodalashni kuchaytiradilar.

Ijodiy mashqlar:

- belgilangan ritm asosida improvizatsiya;
- berilgan akkord ketma-ketligi asosida melodiya yaratish;
- kichik pyesalarni qayta ishlash;
- obraz bo'yicha kompozitsiya yaratish.

Bu jarayon o'quvchini ijodiy tafakkur egasiga aylantiradi.

10. Baholashning innovatsion usullari

An'anaviy baholash usullari (ko'rgazmali baholash, og'zaki javob) o'rniga quyidagi metodlar keng qo'llanilmoqda:

- 1) reyting tizimi;
- 2) diagnostik baholash;
- 3) portfel (portfolio) usuli;
- 4) kuzatuv varaqalari;
- 5) musiqiy kompetensiyalar asosida baholash.

Baholash jarayoni shaffof, motivatsion va o'quvchi uchun tushunarli bo'lishi zarur.

11. Fortepiano darslarining raqamli transformatsiyasi

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini tubdan o'zgartirdi. Fortepiano o'qitish jarayonida raqamli metodlardan foydalanish quyidagi ustunliklarni beradi:

- a) real vaqt rejimida tovush vizualizatsiyasi;
- b) notalarni avtomatik tanish;
- c) masofaviy darslar;
- d) o'quvchining texnik mahoratini tahlil qilish;
- e) mashqlarni individual darajada sozlash.

Masofaviy o'qitish ayniqsa pandemiya davrida katta ahamiyatga ega bo'ldi. Bugungi kunda kombinatsiyalashgan ta'lim (onlayn + oflayn) samaradorligi yuqori ekanligi tajribada isbotlandi.

12. Pedagog mahorati va zamonaviy texnologiyalar integratsiyasi

Ilg'or texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi, avvalo, o'qituvchining:

musiqa pedagogikasi bo'yicha bilimiga;

innovatsion texnologiyalarni egallash darajasiga;

ijrochilik mahoratiga;

kommunikativ salohiyatiga;

darsni tashkil etish qobiliyatiga bog'liq.

Pedagogning yangilikka ochiqqligi, kasbiy kompetentligi va ijodiy yondashuvi o'quvchilarda musiqa bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, Fortepiano o'qitishda ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish zamonaviy musiqiy ta'limning ajralmas qismiga aylanmoqda. Interfaol metodlar, AKT, modulli o'qitish, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va ijodiy topshiriqlar musiqiy darslarni yanada samarali qiladi. Zamonaviy texnologiyalar talabalarining texnik, nazariy va ijodiy ko'nikmalarini chuqurlashtirib, musiqiy tafakkurini kengaytiradi, ularning individual qobiliyatlarini yoritadi.

Shuningdek, pedagogning innovatsion yondashuvi, kasbiy mahorati va ta'lim jarayonini puxta tashkil etishi fortepiano ta'limining sifatini belgilovchi asosiy omillardandir. Yangi pedagogik texnologiyalarni chuqur o'zlashtirish, ularni o'quv jarayoniga samarali tatbiq etish musiqiy ta'limning global rivojlanishiga mos imkoniyatlar yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. К.Б.Холиков. Развитие музыкального материала контрапунктических голосах произведения. Science and Education 3 (1), 553-558

2. К.Б.Холиков. Проблематика построения современных систем мониторинга объектов музыкантов в сфере фортепиано. Scientific progress 2 (3), 1013-1018

3. К.Б.Холиков. Гармония к упражнению голоса их роль в регуляции мышечной деятельности при вокальной музыки. Scientific progress 2 (3), 705-709

4. К.Б.Холиков. Область применения двойные фуги. Scientific progress 2 (3), 686-689

5. К.Б.Холиков. Музыкально театральные драмы опера, оперетта. Science and Education 3 (2), 1240-1246

6. К.Б.Холиков. Фактуры, музыкальной формы, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. *Scientific progress* 1 (4), 955-960
7. К.Б.Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. *Science and Education* 4 (7), 384-389
8. К.Б.Холиков. Своеобразие психологического рекомендация в вузе по сфере музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (4), 921-927
9. К.Б.Холиков. Обученность педагогике к освоению учащихся сложным способам деятельности. *Science and Education* 5 (2), 445-451
10. К.Б.Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. *Science and Education* 5 (2), 452-458
11. К.Б.Холиков. Сложная система мозга: в гармонии, не в тональности и не введении. *Science and Education* 4 (7), 206-213
12. К.Б.Холиков. Звуковой ландшафт человека и гармоническая структура головного мозга. *Science and Education* 6 (1), 21-27
13. К.Б.Холиков. Приёмы формирования музыкально теоретический интересов у детей младшего школьного возраста. *Science and Education* 4 (7), 357-362
14. К.Б.Холиков. Возможность использования этнически сложившихся традиций в музыкальной педагогике. *Science and Education* 4 (7), 345-349
15. К.Б.Холиков. Преобразование новых спектров при синхронном использование методов и приёмов музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (7), 107-120
16. К.Б.Холиков. Организация учебного сотрудничества в процессе обучения теории музыки младших школьников. *Science and Education* 4 (7), 363-370
17. К.Б.Холиков. Конструирование потока информации в балансировке разделения познания и поведение абстрактного воздействия на мозг человека. *Science and Education* 6 (1), 28-34
18. К.Б.Холиков. Динамическая обработка музыкального тембра и ритма в гипоталамусе мозга, переработка в рефлекторной дуге. *Science and Education* 6 (1), 65-70
19. К.Б.Холиков. Влияние классической музыки в разработке центральной нервной системы. *Science and Education* 6 (1), 49-56
20. К.Б.Холиков. Некоторые новые вопросы, связанные с применением методов и приёмов музыки в общеобразовательной системе. *Science and Education* 4 (7), 100-106

21. К.Б.Холиков. Музыкально компьютерные технологии, «музыкальный редактор» в науке и образовании Узбекистана. Science and Education 4 (7), 130-141
22. К.Б.Холиков. Диалоговые методы определения тональностей (не по квинтовому кругу). Science and Education 4 (7), 198-205
23. К.Б.Холиков. Музыкально педагогические приёмы по улучшению освоения учебного материала в школе. Science and Education 4 (7), 338-344
24. К.Б.Холиков. Музыкальная идея и создание новых идей, его развитие. Science and Education 5 (6), 129-136
25. К.Б.Холиков. Система грамматических форм полифонии, свойственных для классической многоголосной музыки. Science and Education 5 (11), 137-142
26. К.Б.Холиков. Искажения при синхронном направлении двух голосов в одновременной системе контрапункта и их решение. Science and Education 5 (11), 143-149
27. К.Б.Холиков. Три новые версии дефиниции формулировки мажора и минора. Science and Education 5 (11), 150-157
28. К.Б.Холиков. Совокупность идей и понятий, определяющих стиль написания ноты в компьютерной программе Сибелиус 9. Science and Education 5 (10), 171-178
29. К.Б.Холиков. Правила пользования печатными или электронными вариантами пользования музыкального редактора «финал». Science and Education 5 (10), 179-185
30. К.Б.Холиков. Обобщенные функции связок при исполнении академического пения включающей преобразования фальцета и вибрационной функции. Science and Education 5 (11), 287-292